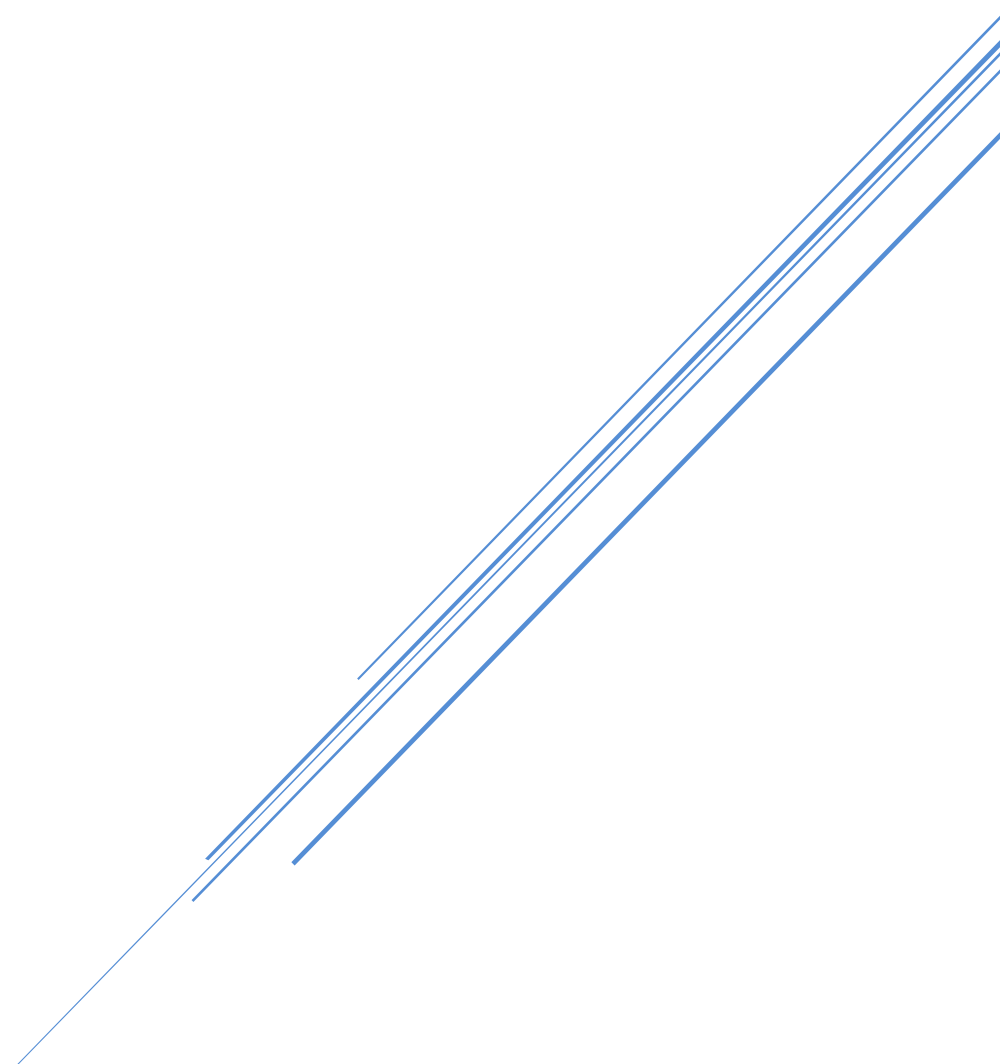

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK ETA MINIMOAK

DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO
LAUGARREN MAILA

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN

ZIENTZIARAKO KONPETENTZIA. BIOLOGIA ETA GEOLOGIA DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO LAUGARREN MAILA

DIMENTSIOAK

1. DIMENTSIOA. EZAGUTZA ZIENTIFIKOAREN ULERMENA

Zientzien oinarrizko kontzeptuak mundu naturaleko sistemekin eta prozesuekin lotzea, legeetan, erduetan eta teoretan gauzatuz, eta interpretazio zientifikoak zientifikoak ez diren beste errealitate batzuetatik bereiztea, zientziak enpirikoki egiaztagarriak diren iragarpenak egiten dituela aitortuz, produktuak eta zientziaren izaera ulertzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

1.1. Zientziaren oinarrizko kontzeptuak mundu naturaleko sistemekin eta prozesuekin erlazionatzea, legeetan, erduetan eta teoretan gauzatuz, hor hartzen baitute zentzua.

- a) Ingurune naturaleko sistema eta elementu nagusiak, haien ezaugarri garrantzitsuenak, antolaketa eta elkarreraginak identifikatzen ditu.
- b) Kontzeptu eta sistema orokorrak bereizten eta interpretatzen ditu eta lege, eredu edo teoria egokiarekin lotzen ditu.
- c) Kontzeptu zientifikoak sistema materialen propietateekin eta jokabideekin erlazionatzen ditu.
- d) Kontzeptu, sistema, eredu eta teoria ugariren arteko antzekotasunak eta aldeak identifikatzen eta deskribatzen ditu.
- e) Materiaren aniztasuna eta aldaketak sailkatu eta ordenatzen ditu, bereizgarrietatik eta propietateetatik abiatuta, eta lege, eredu edo teoria egokiarekin lotzen ditu.

2. MULTZOA. BIZIAREN EBOLUZIOA:

- Izaki bizidunen antolaketa mailak (eskala kontuan hartuta) ondo bereizten ditu: ikuspegi mikroa (atomikoa, molekularra, zelula) ikuspegi makroa (ehuna, organoa, aparatua, sistema, izaki biziduna, populazioa, ekosistema).

- Izaki bizidunaren modeloaren konponenteak argi ditu (egitura -atalak eta hauen arteko erlazioak-; aldaketak eta funtzioak: -nutrizioa, erlazioa eta ugalketa-; kontrola eta erregulazioa). Guzti honetan denboraren garrantzia kontuan izango da. Ikuspegi honetatik landuko dira ezagupenak.
- Zelularen modelo badu: zelularen egitura nagusienak ezagutzen ditu (mintza, horma-pareta, nukleoa, mitokondrioak, kloroplastoak, erribosomak, lisosomak, nukleoa eta identifikatzeko gai da (irudi, krokis...), eta organo hauen funtzio nagusia ezagutzen du zein den.
- Zelula-mota nagusienak badakizki: prokariotoa/eukariotoa eta landare-zelula/animalia/zelula, eta euren artean alderatzen ditu.
- Zelula prokariotiko eta eukariotikoen arteko erlazio ebolutiboa ezagutzen du.
- Ezagutzen du zelula prokariotikotik zelula eukariotirako prozesu ebolutiboan teoriarik onartuena zein den: teoria endosinbiotikoa.
- Landare-zeluletako nutrizio prozesuak arnasketa eta fotosintesia- bereizten ditu, eta bakoitza zein organulutan bideratzen den.

HERENDENTZIA ETA KARAKTERREN TRANSMISIOA

- Izaki bizidunen ugalketa ikuspegi makrotik zelularrera begiratu beharreko funtzioa dela ikusten du.
- Zelularen ugalketa motak mitosia eta meiosis ulertzen ditu, bi prozesuak bereizten ditu eta bata bestearen esanahi biologikoa adierazten du.
- Badaki mitosia zelula-zatiketa asexuala dela, beharrezkoa dela organismo zelulabakarren ugalketarako, bai eta organismo zelulanitzetan gorputza hazteko eta konpontzeko ere.
- Badaki meiosiak eta gametoak ugalketa sexualak duten eginkizuna.
- Ugalketan kontzeptu hauek baditu: azido nukleikoak (DNA eta RNA), gen, kode genetikoa, mutazioa, kromosoma, kromatina, kariotipo eta genotipoa.
- DNAREN erreplikazioa informazio genetikoen kontserbazioarekin lotzen du.
- Badaki DNAREN eginkizuna informazio genetikoa eramatea dela, gene kontzeptuarekin lotzen du eta kromosoman kokatzen du.
- Ulertzen du nola adierazten den informazio genetikoa, eta haren adierazpen-mekanismoak kode genetikoen bidez argitzen ditu.
- Mutazioak zer diren azaltzen du eta izaki bizidunen aniztasun genetikoa duen eginkizuna balioesten du.

- Badaki zein diren Mendelen genetikaren printzipio nagusiak, eta karaktere bateko edo bi karaktereko gurutzaketan.

BIOLOGIA ETA GIZARTEA

- Kontzeptu huek ezagutzen ditu: ingenieritza genetikoa, elikagai transgenikoa, klonazioa.

Bioteknologiaren oinarriak ezagutzen ditu maila orokorrean.

IZAKI BIZIDUN JATORRIA ETA EBOLUZIOA

- Izaki bizidunen eboluzioa ulertzen du.
- Mutazioak eta hautaketak eboluzioaren prozesuarekin lotzen ditu.
- Izai bizidunen jatorria eta eboluzioaren teoria nagusienak (lamarckismoa, darwinismoa eta neodarwinismoa) alderatzen ditu.
- Aldakortasun genetikoen, egokitzapenaren eta hautespen naturalaren arteko lotura ezartzen du.

3. MULTZOA. LURRA ETENGABE ALDATZEN ARI DEN PLANETA

LURRAREN HISTORIA

- Lurraren historiaren ideia orokorrak baditu eta denbora geologikoan kokatzen ditu aldaketa garrantzitsuenak.
- Fosilen kontzeptua badu eta lurraren eboluzioaren interpretatzeko fosil gidariak erabiltzen ditu.
- Lurraren historia
- Lurraren egitura eta osaera deskribatzeko eredu geokimikoa eta geodiamikoa alderatzen ditu.

4. MULTZOA. EKOLOGIA ETA INGURUMENA

EKOSISTEMEN EGITURA

- Badaki zer ingurune-faktorek baldintzatzen duten izaki bizidunen garapena ingurune jakin batean, eta ekosistemen orekarekin eta erregulazioarekin lotzen ditu.
- Badaki zein garrantzitsua den biodibertsitatea ekosistemak orekatuta egoteko eta badaki ekosisteman zer ondorio dituen hartako elementuak aldatzeak.

EKOSISTEMAREN DINAMIKA ETA INPAKTUAK EKOSISTEMETAN

- Maila trofikoak eta ekosistemetan dituzten erlazioak bereizten ditu, eta ekosistemak kontserbatzeak bizirako oro har duen garrantzia balioesten du,

1.2. Zientzien datu, gertaera eta prozedura garrantzitsuak ezagutu eta deskribatzea, azalpen zientifikoetan eta problemen ebazpenean aplikatuz.

- a) Prozesu baten faseak kronologikoki ordenatzen ditu eta justifikatu egiten ditu.
-Hominizazio-prozesua deskribatzen du, bai eta hura gertatzeko aukera eman zuten baldintzak ere.
- b) Gertaera, datu eta prozedura zientifiko adierazgarrienak identifikatu eta deskribatzen ditu.
- c) Termino zientifikoak, sinboloak, magnitudeen unitateak, eskalak ezagutu eta erabiltzen ditu.

1.3. Interpretazio zientifikoak eta zientifikoak ez diren beste errealitate batzuk bereiztea, zientziak enpirikoki egiaztagarriak diren iragarpenak egiten dituela aitortuz.

- a) Ezagutza zientifikoan oinarrituta, baieztapen zuzenak eta okerrak bereizten ditu.
- b) Iritzi hutsa eta probetan oinarritutako ebidentzi zientifikoak bereizten ditu.
- c) Ezagutza zientifikoaren behin-behinekotasuna ezagutzen du.

2. DIMENTSIONA.ERREALITATE NATURALAREN AZALPENA

Sistema eta fenomeno naturalak deskribatu, azaldu eta aurreikustea, eta aplikazio zientifiko-teknologiko garrantzitsuenak aztertzea ezagutza zientifikoa modu koherentean, egokian eta zuzenean erabiliz testuinguru pertsonal eta sozial garrantzitsuetan errealitatea ebidentzia zientifikotik ulertzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. ETA LORPEN ADIERAZLEAK

2.1. Iturri desberdinetan zientziarekin erlazionatutako gaiei buruz informazio garrantzitsua kokatzea eta aukeratzea, kritikoki baloratuz.

- a) Proposatutako lanera egokitutako informazio-iturriak identifikatzen ditu eta modu kritikoa aukeratzeko ditu.
- b) Informazioa biltzeko tresnak, aplikazioak eta teknikak erabiltzen ditu.
- c) Iturri desberdinetako informazioa identifikatu eta biltzen du, ikerketa zientifikoko jardueraren edo lan batean proposatutako helburuarekin bat etorriz.
- d) Proposatutako ikerketa-lanari edo jarduerari dagozkion datu esperimentalak modu ordenatuan aukeratzeko ditu.

*Gaur egungo egoeraren inguruko informazio bilera informazio iturri desberdinetan (gure ohiturak aldatzeak zelan eragin duen ekosisteman, ingurumenean...)

2.2. Sistema eta fenomeno naturalak deskribatu, azaldu eta aurreikustea, eta haien jokabidea aurrez ikustea, ezagutza zientifikoa modu koherentean, egokian eta zuzenean erabiliz testuinguru pertsonal eta sozial garrantzitsuetan.

- a) Objektu materialak eta fenomeno naturalak deskribatzen ditu.
 - Gizakiaren eboluzioa deskribatzen du.
 - Biotopoa, populazioa, komunitatea, ekotonoa, kate eta sare trofikoak, habitat ekologikoa eta nitxo ekologikoa zer diren deskribatzen du.
 - Materia eta energia kate edo sare trofikoan nola lekualdatzen den deskribatzen du, eta haien eta energia-eraginkortasunaren artean zer lotura dagoen azaltzen du.
- b) Kontzeptuak eta adierazpen grafiko eta sinbolikoak erlazionatzen ditu.
- c) Sistema baten jokabidea iragartzen du, eredu batetik abiatuta, eta gerta daitezkeen aldaketak aztertzen ditu.
- d) Fenomeno natural baten arrazoiak eta ondorioak zerrendatu eta azaltzen ditu, eta modu arrazoituan lortzen ditu ondorioak, eredu edo teoria batetik abiatuta.

- Ingurumenean eragin kaltegarri globala zein tokikoa duten giza jardueran haien kausekin eta ondorioekin lotzen ditu (kutsadura, basamortutzea, baliabideak agortzea, biodibertsitatea galtzea eta abar).
- e) Prozesuak azaltzen ditu eta testuinguru orokorrean jartzen ditu, ezagutzen diren edo erraz ezagut daitezkeen gertakariak oinarri hartuta.
 - -Lurraren historian izan diren aldaketa geologiko, klimatiko eta biologiko garrantzitsuak adierazten ditu eskalako denbora-ereduetan, eta historia geologikoko denbora- unitateak bereizten ditu; horretarako irakasleak emandako datuak eta fosilak

2.3. Modu aktiboan eta kritikoan interpretatzea mezu, produktu, gertaera eta fenomeno zientifikoak, hizkuntza eta inguru desberdinak erabiliz.

- a) Zientzien inguruko testu jarraituak (deskribapenezkoak eta azalpenezkoak) kritikoki interpretatzen ditu.
- b) Testu etenak (taulak, diagramak, grafikoak, formulak, argazkiak, marrazkiak, planoak, mapak, eskemak, organigramak, zuhaitz filogenetikoak...) kritikoki interpretatzen ditu.
- c) Maketa, audio, bideo... formatuetan dauden errepresentazioen edukia kritikoki interpretatzen du.
 - Mapa topografiko bat eta profil topografiko errazak interpretatzen ditu.

2.4. Informazio-, azalpen- eta argudio-mezuak eta testuak egitea, ikusitako objektuak eta fenomenoak deskribatuz, ezagutza zientifikoak gertaeren interpretaziora aplikatuz edo hipotesi, eredu edo teoria jakin bat justifikatuz.

- a) Ekoizpenak planifikatzen ditu, egitura zehazten du eta egiteko beharrezkoak diren pausoak aplikatzen ditu.
- b) Esperientzia jakin batean jarraitu dituen pausoak deskribatu ditu.
- c) Izaera zientifikoko azalpen-testuak egiten ditu, gertakariak interpretatzen ditu eta dimentsio soziala kontuan hartzen du.
- d) Taulak, grafikoak, eskemak, mapa kontzeptualak egiten ditu, modu argi eta ordenatuan, eta kasu bakoitzean prozedura edo teknika egokia aplikatuz. Marrazki eskematikoak, zelula-zikloen ereduak eta kariotipoen argazkiak erabili eta interpretatzen ditu.
- e) Hizkuntza zientifikoaren forma egokiak erabiltzen ditu ekoizpenetan.

3. DIMENTSIOA. PROBLEMEN IKERKETA 3. DIMENTSIOA: PROBLEMEN IKERKETA (Seguraski hauxe da dimentsiorik zailena aurrera eramateko) Astirik egonez gero, egun batzuetako ikerketa txikiak planteatu daitezke. Helburua aldagaien kontrola eta prozesuaren faseak begiratzea eta identifikatzea izango litzateke.

Izaera zientifikoko problemak identifikatzea eta dokumentazio-ikerketa txikiak eta ikerketa esperimentalak egitea egoera problematikoaren tratamenduan, jardura zientifikoaren berezko gaitasunak eta jokabideak modu egokian baloratu, erabiliz eta erakutsiz, aipatutako egoera problematiko horiek ebazteko eta erabaki arduratsuak hartzeko aurretiazko pauso gisa ebidentziak lortzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

3.1. Arlo zientifikoko problemak identifikatu eta ebaztea, testuinguruan, bai modu kualitatiboan, bai kuantitatiboan, arrazonamendu zientifikoaren berezko gaitasunak erabiliz.

- a) Egoera problematikoaren testuingurua aintzat hartzen du eta modu egokian ulertzen du.
- -Giza herentziako problema jakin batzuk aztertzen ditu: Rh faktorea, begien eta ilearen kolorea eta abar.
 - -Sexuaren herentzia eta sexuari lotutako herentzia bereizten ditu, eta haien arteko lotura ezartzen du.
 - -Sexuaren herentziari eta sexuari lotutako herentziari buruzko problema praktikoak ebazten ditu: hemofilia, daltonismoa eta abar.
 - -Ingenieritza genetikoaren (Klonazioa, elikagai transgenikoak, informazio genetikoa gaixotasunei aurre egiteko) ondorio etikoak, gizarte-ondorioak eta ingurumen-ondorioak aztertzen ditu.
- b) Zientifikoki iker daitezkeen galderak egiten ditu.
- c) Problema identifikatzen eta zehazten du.
- d) Problemaren aldagaiak eta elkarren arteko loturak identifikatzen ditu.
- e) Ekintza-plana diseinatzen du.
- f) Ekintza-plana egiten du eta lortutako emaitza baloratzen du.
- g) Problema berriak ebazteko topatutako irtenbideak aplikatzen ditu.

3.2. Ikerketa dokumental eta esperimental txikiak egitea egoera problematikoen ebazpenean, jarduera zientifikoaren gaitasunak modu egokian erabiliz, exekuzioa baloratuz eta emaitzak interpretatuz.

- a) Informazio-iturriak erabiltzen ditu; askotarikoak eta fidagarriak.
- b) Ikerketa-problema zehazten du.
- c) Hipotesiak egiten ditu, behaketa batetik edo teoria batetik abiatuta.
- d) Diseinu esperimentalak egiten ditu.
- e) Datuak lortzeko beharrezko lagina eta baliabideak aukeratzen ditu.
- f) Aurrez ezarritako probak eta zereginak egiten ditu.
- g) Datuak hartu eta modu egokienean adierazten ditu.
- h) Ondorioak ateratzen ditu eta bere lanaren emaitza hasierako hipotesiarekin kontrastatzen du.
- i) Segurtasun-arauak identifikatzen ditu behaketa-tresnak eta laneko materialak erabiltzean arriskuak saihesteko.

*COVID-19 froga egiteko eman beharreko pausuak, diseinu esperimentalak, erabil beharreko segurtasun arauak eta horiek betetzearen garrantzia gaur eguneko egoera kontuan hartuta...

3.3. Jarduera zientifikoarekin zerikusia duten jokabideak ezagutu, balioetsi eta erakustea, problemen ebazpenean eta ikerketetan aplikatuz.

- a) Modu ordenatuan eta jarduera zientifikoetan proposatutako helburuen arabera jarduten du.
- b) Ezagutza zientifikoaren eraikuntzan metodo zientifikoaren garrantzia balioesten du.
- c) Jokabide hauek erakusten ditu: jakin-mina, epai kritikoa, zintzotasuna datuen bilketan eta ziurgabetasuna jasateko eta ezagutza zientifikoaren behin-behineko izaera onartzeko prestutasuna, malgutasuna, iraunkortasuna, disponibilitatea.
- d) Tresnak erabiltzean, neurketetan izan ditzakeen akatsak kontuan hartzen ditu.
- e) Taldeko lanean elkarreragiten du eta erantzukizunak hartzen ditu.

4. DIMENTSIOA. ERABAKIAK HARTZEA, EZAGUTZA ZIENTIFIKOAK ERABILIZ

Mundu naturalari eta giza jarduerak bertan sortzen dituen aldaketei buruzko erabakiak modu arduratsuan, autonomoan eta kritikoan hartzea, ezagutza zientifikoak bizitzako arlo eta egoera guztietan behar bezala erabiliz, bizitza pertsonala eta soziala hobetzeko eta ingurua mantentzeko eta hobetzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

4.1. Garapen iraunkorra sustatzen duten proposamenak modu autonomoan eta kritikoan egitea giza jarduerak ingurune naturalean sortzen dituen aldaketen aurrean, ezagutza zientifikoak modu egokian erabiliz, kausak aztertuz eta ondorioak balioetsiz.

- a) Modu kritikoan balioesten ditu giza jarduerak ingurumenean eragiten dituzten ondorioak eta horrek ingurumenean eragiten dituen aldaketen gaineko gogoeta egiten du, eta zaintzeko eta berreskuratzeko ekintzak proposatzen ditu.
 - Energia berriztagarriak erabiltzea garapen iraunkorrerako zein garrantzitsua den ulertzen du.
- b) Gizakiek baliabide naturalei emandako erabilera adibideekin adierazten du, baliabideek eta horien eskasiak pertsonen bizitzarako duten garrantziaz jabetzen da. Hori zaintzen laguntzen du, beharrezkoa ez den kontsumoa saihestuz.
 - Baliabide materialak birziklatzearen eta berrerabiltzearen alde onak eta txarrak adierazten ditu argudioak emanez.
- c) Oreka ekologikoa eta ondare naturala mantentzea defendatzearen eta berreskuratzearen aldeko proiektuak eta jarrerak identifikatzen ditu.
 - Iraunkortasunari begirako garapena ingurumen-arazoak konpontzeko ezinbestekoa dela arrazoitzen du, eta badaki ingurumena zaintzeko eta hobetzeko zer neurri eta estrategia dauden, etorkizun iraunkorra lortzeko.

4.2. Jokabideak erakutsi eta osasun-ohiturak eta bizitza-estilo osasungarriak garatzea, banaka eta taldeka arriskuak saihestuz eta alde indibidualak onartuz eta errespetatuz.

- a) Higienearekin, osasunaren zaintzarekin, eta gaixotasunen eta istripuen prebentzioarekin zerikusia duten ohiturak identifikatzen ditu eta bizimodu osasungarriak sustatzen dituzten ekintzak proposatzen ditu.
 - Zenbait gaixotasun hereditario, haien prebentzioa eta gizarte-eragina deskribatzen ditu.

4.3. Ikerketa zientifikoaren beharra eta gizartearen ongizatean dituen aplikazioak justifikatzea, gizarte berriaren garapenean izan duten zereginaren ezagutzatik abiatuta.

- a) Bere buruarentzako, erabakiak hartze aldera, ezagutza zientifikoak duen garrantzia frogatzen du, hainbat egoera problematikotan oinarrituta.
- b) Zientziak eta teknologiak (bioteknologiak) pertsonen eta gizartearen aurrerapenari eta ongizateari egindako ekarpenak balioesten ditu, eta arriskuak alderatzen ditu.
- c) Zientziaren eta teknologiaren garapenak dituen eragin etikoak, sozialak eta ingurumen-eraginak aztertzen ditu. Kritikoki balioesten ditu (bioetikaren oinarriak erabiliz) DNA errekonbinantearen eta bioteknologiako beste aurrerapen batzuen aplikazioak nekazaritzan, abeltzaintzan, ingurumenean eta osasunean. (*Gaur egun PCR aipatzen da egunero telebistan, ikusten ari gara zein garrantzitsua den ikerketa zientifikoa mundu mailako arazo bat konpontzeko, etab.)

ZIENTZIARAKO KONPETENTZIA. FISIKA ETA KIMIKA DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO LAUGARREN MAILA

DIMENTSIOAK

1. DIMENTSIOA. EZAGUTZA ZIENTIFIKOAREN ULERMENA

Zientzien oinarrizko kontzeptuak mundu naturaleko sistemekin eta prozesuekin lotzea, legetan, erduetan eta teoretan gauzatuz, eta interpretazio zientifikoak zientifikoak ez diren beste errealitate batzuetatik bereiztea, zientziak enpirikoki egiaztagarriak diren iragarpenak egiten dituela aitortuz, produktuak eta zientziaren izaera ulertzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

1.1. Zientziaren oinarrizko kontzeptuak mundu naturaleko sistemekin eta prozesuekin erlazionatzea, legetan, erduetan eta teoretan gauzatuz, hor hartzen baitute zentzua.

- a) Ingurune naturaleko sistema eta elementu nagusiak, haien ezaugarri garrantzitsuenak, antolaketa eta elkarreraginak identifikatzen ditu.
- b) Kontzeptu eta sistema orokorrak bereizten eta interpretatzen ditu eta lege, eredu edo teoria egokiarekin lotzen ditu.
- c) Kontzeptu zientifikoak sistema materialen propietateekin eta jokabideekin erlazionatzen ditu.
- d) Kontzeptu, sistema, eredu eta teoria ugariren arteko antzekotasunak eta aldeak identifikatzen eta deskribatzen ditu.
- e) Materiaren aniztasuna eta aldaketak sailkatu eta ordenatzen ditu, bereizgarrietatik eta propietateetatik abiatuta, eta lege, eredu edo teoria egokiarekin lotzen ditu.

2. MULTZOA. HIGIDURAK ETA HORREN KAUSAK

- Higidura deskribatzeko erabiltzen diren magnitudeak eta haien unitate bereizgarriak zein diren adierazten ditu.
- Magnitude bat eskalarra edo bektoriala den bereizten du eta magnitude bektorialaren ezaugarriak deskribatzen ditu.
- Higiduraren kontzeptua badaki.

- Higiduraren azterketa egiteko erreferentzia sistemaren garrantziaz baliatzen da.
- Higidura motak deskribatzen ditu eta alderatzen ditu.
- Batez besteko abiadura eta aldiuneko abiadura bereizten ditu.
- Higidura azeleratuetan, azelerazioa zer den azaltzen du.
- Indarra magnitudea gorputzen elkarrekintza dela eta gorputzen azelerazioaren eragile dela adierazten du.
- Eguneroko bizitzan jarduten duten indarrak identifikatzen ditu, bai eta grabitate-indarra, indar elektrikoa, indar elastikoa, marruskadura-indarra eta fluidoek eragindako indarra.
- Gorputzen higidura azaltzeko Newtonen legeak erabiltzen ditu.
- Gorputzen arteko elkarrekintza gertatzen den egoeretan, akzio-indarrak eta erreakzio-indarrak adierazi eta interpretatzen ditu.
- Masa eta pisua kontzeptuak alderatzen ditu.
- Grabitazio Unibertsalaren legea ezagutzen du, eta bere eragina objektuen arteko erakarpenean, pisuaren erakarpen-indarrean identifikatzen du.

3. MULTZOA. ALDAKETEN AZTERKETA SAKONTZEA. ENERGIA-TRANSFERENTZIA: LANA, BEROA

- Energiaren kontserbazio legea deskribatzen du.
- Energia motak erlazionatzen ditu (eta, bereziki, zinetikoa eta energia potentzial grabitatorioa).
- Lana, energia eta potentzia kontzeptuak badakizki, eta haien arteko loturak azaltzen ditu.
- Beroa energia-transferentzia moduan interpretatzen du, haren eraginak adierazten ditu eta badaki sistema batek zer baldintzatan trukutzen duen energia bero moduan edo lan moduan.
- Lana eta potentzia erlazionatzen ditu era kualitatiboan.

4. MULTZOA. ERREAKZIO KIMIKOAK ETA HAIEN GARRANTZIA

ATOMOEN EGITURA ETA LOTURA KIMIKOAK

- Energia kimikoa eta atomoen arteko erlazioa ulertzen du.
- Ereduak materiaren egitura interpretatzeko beharrezko direla ulertzen du.
- Historian zehar materiaren barne-barneko izaera interpretatzeko proposatutako eredu atomikoak alderatzen ditu.

- Konfigurazio elektronikoa, zenbaki atomikoa, masa molekularra eta lotura kimikoaren kontzeptuak baditu.
- Jabetu da taula periodikoan elementu guztiak zenbaki atomikoaren arabera ordenatzen diren – protoi kopurua –, aldizkako joerak erakusten dituen eta zutabe edo talde berean antzeko portaera dutenak biltzen direla.
- Elementu batek taula periodikoan duen kokapena arrazoitzen du, haren konfigurazio elektronikotik abiatuta.
- Badaki substantzia kantitatea funtsezko magnitudea dela eta mola dela haren unitatea nazioarteko unitate-sisteman.

ERREAKZIO KIMIKOAK

- Erreakzio kimikoen mekanismoa ulertzen du eta masaren kontserbazioaren legea ondorioztatzen du, erreakzioan sortzen den berrantolaketa atomikoaren kontzeptutik abiatuta (talken teoria).
- Erreakzio kimikoetan energiaren barneraketa eta kanporaketa (erreakzio endotermikoak eta exotermikoak). Azidoak eta baseak identifikatzen ditu.
- Errekuntza-erreakzioetan karbono dioxidoa sortzen dela badaki.

1.2. Zientzien datu, gertaera eta prozedura garrantzitsuak ezagutu eta deskribatzea, azalpen zientifikoetan eta problemen ebazpenean aplikatuz.

- a) Prozesu baten faseak kronologikoki ordenatzen ditu eta justifikatu egiten ditu.
 - b) Gertaera, datu eta prozedura zientifiko adierazgarrienak identifikatu eta deskribatzen ditu.
- Arrazoiak emanez, adierazten du higidura erlatiboa dela, eta erreferentzia-sistema bat eta bektoreak behar direla egoki deskribatzeko.
 - Termino zientifikoak, sinboloak, magnitudeen unitateak, eskalak ezagutu eta erabiltzen ditu.
 - Eguneroko bizitzan higidura deskribatzeko erabiltzen diren magnitudeak eta haien unitate bereizgarriak zein diren adierazten du.
 - Zenbait higidura motatan, ibilbidea eta posizio-bektoreak, desplazamendua eta abiadura adierazten ditu grafikoki, erreferentzia-sistema bat erabiliz.
 - Konposatu baten formula baten azpiindizeek ematen duten informazioa interpretatzen du.

1.3. Interpretazio zientifikoak eta zientifikoak ez diren beste errealitate batzuk bereiztea, zientziak enpirikoki egiaztagarriak diren iragarpenak egiten dituela aitortuz.

- a) Ezagutza zientifikoan oinarrituta, baieztapen zuzenak eta okerrak bereizten ditu.
- b) Iritzi hutsa eta probetan oinarritutako ebidentzia zientifikoak bereizten ditu.
- c) Ezagutza zientifikoaren behin-behinekotasuna ezagutzen du.

2. DIMENTSIONA. ERREALITATE NATURALAREN AZALPENA (1. Dimentsioan aipatutako ezagupenekin erlazioa dutenak).

Sistema eta fenomeno naturalak deskribatu, azaldu eta aurreikustea, eta aplikazio zientifiko-teknologiko garrantzitsuenak aztertzea ezagutza zientifikoa modu koherentean, egokian eta zuzenean erabiliz testuinguru pertsonal eta sozial garrantzitsuetan errealitatea ebidentzia zientifikotik ulertzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETALORPEN ADIERAZLEAK

2.1. Iturri desberdinetan zientziarekin erlacionatutako gaiei buruz informazio garrantzitsua kokatzea eta aukeratzea, kritikoki baloratuz.

- a) Proposatutako lanera egokitutako informazio-iturriak identifikatzen ditu eta modu kritikoan aukeratzen ditu.
- b) Informazioa biltzeko tresnak, aplikazioak eta teknikak erabiltzen ditu.
- c) Iturri desberdinetako informazioa identifikatu eta biltzen du, ikerketa zientifikoko jarduera edo lan batean proposatutako helburuarekin bat etorritz.
- d) Proposatutako ikerketa-lanari edo jarduerari dagozkion datu esperimentalak modu ordenatuan aukeratzen ditu.
 - Grabitazio unibertsalaren legearen ezarpenari eta haren protagonistei buruzko informazio historikoa bilatu, hautatu eta antolatzen du.
 - Euskal Herrian industria kimikoak duen garrantzia aztertzen du.
 - Munduko eta Euskal herriko kutsadura kimikoaren arazoa deskribatzen du, zergatiak azaltzen ditu eta zenbait konponbide proposatzen ditu.
 - Pascalen printzipioan oinarritutako aplikazio praktikoak aztertzen ditu; esaterako prentsa hidraulikoa, jasogailua, eta direkzio eta balantza hidraulikoak.

2.2. Sistema eta fenomeno naturalak deskribatu, azaldu eta aurreikustea, eta haien jokabidea aurrez ikustea, ezagutza zientifikoa modu koherentean, egokian eta zuzenean erabiliz testuinguru pertsonal eta sozial garrantzitsuetan.

- a) Objektu materialak eta fenomeno naturalak deskribatzen ditu.
- Eguneroko bizitzan jarduten duten indarrak identifikatzen ditu, bai eta grabitate-indarra, indar elektrikoa, indar elastikoa, marruskadura-indarra eta fluidoek eragindako indarra.
 - Beroa gorputzean sortzen dituen ondorioekin lotzen du modu kualitatiboan zein kuantitatiboan: temperatura-aldaketa, egoera-aldaketak eta dilatazioa.
 - Gorputzen eguneroko mugimendu arruntak azaltzen ditu Newtonen legeetan oinarritua.
- b) Kontzeptuak eta adierazpen grafiko eta sinbolikoak erlazionatzen ditu.
- Eguneroko bizitzarekin lotutako egoeretan parte hartzen duten indarrei buruzko eskemak eta ariketak egiten ditu.
 - Eskema grafiko sinpleak erabiltzen ditu, zenbait eredutan atomoak irudikatzeko.
 - Elementu baten konfigurazio elektronikoa idazten du, haren zenbaki atomikotik abiatuta.
- c) Sistema baten jokabidea iragartzen du, eredu batetik abiatuta, eta gerta daitezkeen aldaketak aztertzen ditu.
- Sistema hidraulikoek izan dezaketen jokabidea Pascalen printzipiotik abiatuta azaltzeko gai da.
- d) Fenomeno natural baten arrazoiak eta ondorioak zerrendatu eta azaltzen ditu, eta modu arrazoituan lortzen ditu ondorioak, eredu edo teoria batetik abiatuta.
- Fluidoekin lotutako naturako fenomenoak (flotagarritasuna) azaltzen ditu hidrostatikaren printzipioa erabiliz (Arkimedesen printzipioa).
 - Eguneroko arazo-egoera arruntean energiaren kontserbazioaren legea erabiltzen du azalpena ematean.
- e) Prozesuak azaltzen ditu eta testuinguru orokorrean jartzen ditu, ezagutzen diren edo erraz ezagut daitezkeen gertakariak oinarri hartuta.

2.3. Modu aktiboan eta kritikoan interpretatzea mezu, produktu, gertaera eta fenomeno zientifikoak, hizkuntza eta inguru desberdinak erabiliz.

1. Zientzien inguruko testu jarraituak (deskribapenezkoak eta azalpenezkoak) kritikoki interpretatzen ditu.
 - Indar baten aplikazio-azaleraren eta horren ondoriozko eraginaren arteko erlazioa agerian jartzen duten fenomenoak eta aplikazio praktikoak ikusi eta interpretatzen ditu.
2. Testu etenetan (tauletan eta grafikoetan) adierazitako higidurak deskribatzen eta interpretatzen ditu. higidurak deskribatzen dituzten grafikoak, formulak, argazkiak, marrazkiak, planoak, mapak, eskemak, organigramak, kritikoki interpretatzen ditu.
 - Kalkulu estekiometriko oso sinpleak egiteko gai da.
 - Elementu kimiko baten egitura idazten du.

2.4. Informazio-, azalpen- eta argudio-mezuak eta testuak egitea, ikusitako objektuak eta fenomenoak deskribatuz, ezagutza zientifikoak gertaeren interpretaziora aplikatuz edo hipotesi, eredu edo teoria jakin bat justifikatuz.

- a) Ekoizpenak planifikatzen ditu, egitura zehazten du eta egiteko beharrezkoak diren pausoak aplikatzen ditu.
- b) Esperientzia jakin batean jarraitu dituen pausoak deskribatu ditu.
- c) Euskal herrian industria kimikoak duen garrantzia aztertzen du.
- d) Izaera zientifikoko azalpen-testuak egiten ditu, gertakariak interpretatzen ditu eta dimentsio soziala kontuan hartzen du.
- e) Taulak, grafikoak, eskemak, mapa kontzeptualak egiten ditu, modu argi eta ordenatuan, eta kasu bakoitzean prozedura edo teknika egokia aplikatuz
- f) Hizkuntza zientifikoaren forma egokiak erabiltzen ditu ekoizpenetan (beti ere minimoetan kokaturik).

3. DIMENTSIONA: PROBLEMEN IKERKETA (Seguraski hauxe da dimentsiorik zailena aurrera eramateko) Astirik egonez gero, ikerketa txikiren bat burutzea gomendatzen da, metodo zientziari hurbilketa egiteko.

Izaera zientifikoko problemak identifikatzea eta dokumentazio-ikerketa txikiak eta ikerketa esperimentalak egitea egoera problematikoaren tratamenduan, jarduera zientifikoaren berezko gaitasunak eta jokabideak modu egokian baloratuz, erabiliz eta erakutsiz, aipatutako egoera problematiko horiek ebazteko eta erabaki arduratsuak hartzeko aurretiazko pauso gisa ebidentziak lortzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

3.1. Arlo zientifikoko problemak identifikatu eta ebaztea, testuinguruan, bai modu kualitatiboan, bai kuantitatiboan, arrazonomendu zientifikoaren berezko gaitasunak erabiliz.

- a) Egoera problematikoaren testuingurua aintzat hartzen du eta modu egokian ulertzen du.
- b) Zientifikoki iker daitezkeen galderak egiten ditu.
- c) Problema identifikatzen eta zehazten du.
- d) Problemaren aldagaiak eta elkarren arteko loturak identifikatzen ditu.
- e) Ekintza-plana diseinatzen du.
- f) Ekintza-plana egiten du eta lortutako emaitza baloratzen du.
- g) Problema berriak ebazteko topatutako irtenbideak aplikatzen ditu.

3.2. Ikerketa dokumental eta esperimental txikiak egitea egoera problematikoaren ebazpenean, jarduera zientifikoaren gaitasunak modu egokian erabiliz, exekuzioa baloratuz eta emaitzak interpretatuz.

- a) Informazio-iturriak erabiltzen ditu; askotarikoak eta fidagarriak.
- b) Ikerketa-problema zehazten du.
- c) Hipotesiak egiten ditu, behaketa batetik edo teoria batetik abiatuta.
- d) Diseinu esperimentala egiten du.

- e) Datuak lortzeko beharrezko lagina eta baliabideak aukeratzen ditu.
 - Egoki erabiltzen du laborategiko materiala.
- f) Aurrez ezarritako probak eta zereginak egiten ditu.
- g) Datuak hartu eta modu egokienean adierazten ditu.
 - Magnitudeak zuzen neurtzen ditu eta unitate egokian adierazten ditu.
- h) Ondorioak ateratzen ditu eta bere lanaren emaitza hasierako hipotesiarekin kontrastatzen du.
- i) Segurtasun-arauak identifikatzen ditu behaketa-tresnak eta laneko materialak erabiltzean arriskuak saihesteko.

3.3. Laborategiko esperimenduak egitea

- Neurketa baten errore absolutua eta errore erlatiboa kalkulatu eta interpretatzen du.
- Sintesi, errektantza eta neutralizazio-erreakzioak gertatzen diren laborategiko esperimenduak egiten ditu, eta ikusitako fenomenoak interpretatzen ditu.
- Azido sendo eta base sendo baten neutralizazio-bolumetria bat egiteko prozedura diseinatzen eta deskribatzen du, esperimendua egiten du, eta lortutako emaitzak interpretatzen ditu.

4. DIMENTSIOA. ERABAKIAK HARTZEA, EZAGUTZA ZIENTIFIKOAK ERABILIZ

Mundu naturalari eta giza jarduerak bertan sortzen dituen aldaketei buruzko erabakiak modu arduratsuan, autonomoan eta kritikoa hartzea, ezagutza zientifikoak bizitzako arlo eta egoera guztietan behar bezala erabiliz, bizitza pertsonala eta soziala hobetzeko eta ingurua mantentzeko eta hobetzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

4.1. Garapen iraunkorra sustatzen duten proposamenak modu autonomoan eta kritikoa egitea giza jarduerak ingurune naturalean sortzen dituen aldaketen aurrean, ezagutza zientifikoak modu egokian erabiliz, kausak aztertuz eta ondorioak balioetsiz.

- a) Modu kritikoa balioesten ditu giza jarduerak ingurumenean eragiten dituzten ondorioak eta horrek ingurumenean eragiten dituen aldaketen gaineko gogoeta egiten du, eta zaintzeko eta berreskuratzeko ekintzak proposatzen ditu.

- Munduko eta Euskal herriko kutsadura kimikoaren arazoa deskribatzen du, zergatiak azaltzen ditu eta zenbait konponbide proposatzen ditu.
- b) Gizakiek baliabide naturalei emandako erabilera adibideekin adierazten du, baliabideek eta horien eskasiak pertsonen bizitzarako duten garrantziaz jabetzen da. Hori zaintzen laguntzen du, beharrezkoa ez den kontsumoa saihestuz.
- c) Oreka ekologikoa eta ondare naturala mantentzea defendatzearen eta berreskuratzearen aldeko proiektuak eta jarrerak identifikatzen ditu.

4.3. Ikerketa zientifikoaren beharra eta gizartearen ongizatean dituen aplikazioak justifikatzea, gizarte berriaren garapenean izan duten zereginaren ezagutzatik abiatuta.

- a) Bere buruarentzako, erabakiak hartze aldera, ezagutza zientifikoak duen garrantzia frogatzen du, hainbat egoera problematikotan oinarrituta.
- b) Zientziak eta teknologiak (kimikak) pertsonen eta gizartearen aurrerapenari substantzia interesgarriak ekoizten -petrolio, botikak, plastikoak, ongarriak...) eta ongizateari egindako ekarpenak balioesten ditu, eta arriskuak alderatzen ditu.
- c) Zientziaren (kimikaren) garapenak dituen eragin etikoak, sozialak eta ingurumen-eraginak aztertzen ditu: uraren, airearen, lurzorua eta elikagaien kutsadura.
 - Badaki garapen zientifiko-teknologikoak zer erantzukizun duen ingurumen-arazoan eta ezinbestean lagundu behar duela konponbideak ematen, zuhurtasun-printzipioa aintzat hartuta, betiere.

**MATEMATIKARAKO KONPETENTZIA
(IRAKASKUNTZA AKADEMIKORA BIDERATUTA)
DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO LAUGARREN MAILA**

DIMENTSIOAK

1.KANTITATEA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

1. Zenbaki motak, haien eragiketak eta propietateak erabiltzea informazioa bildu, eraldatu eta trukatzeko, eta eguneroko bizitzarekin nahiz arlo zientifikoarekin lotutako problemak ebazteko.

1. Zenbaki motak (arruntak, osoak, arrazionalak eta irrazionalak) bereiztu, identifikatu erabili, adierazi, ordenatu eta sailkatzen ditu.
2. Kalkuluak efikaziaz egiten ditu idazkera egokiena erabiliz, berreketak eta erroketak eginez.
3. Erroketen eta berreketen arteko erlazioak adierazten ditu.
4. Kalkuluak egiten ditu mota guztietako berreketekin eta erroketekin, dagozkien propietateak aplikatuz.
5. Idazkera zientifikoa erabiltzen du dagokien testuinguruetan.

2. Hainbat motatako ekuazioak, inekuazioak eta sistema aljebraikoak planteatu eta ebatzi beharreko eguneroko bizitzako eta zientzien beren esparruko problemak ebaztea, ebazpen-algoritmoak trebetasunez aplikatuz.

1. Problemen enuntziatuak hizkuntza aljebraikoan adierazten ditu.
2. Lehen eta bigarren mailako ekuazioak eta lehen mailako inekuazioak planteatzen eta ebazten ditu.
3. Ekuazio linealen sistemak planteatzen eta ebazten ditu, eta lortutako emaitzak interpretatzen ditu.
4. Ekuazio linealen sistemak grafikoki ebazten ditu.

3. Hizkuntza aljebraikoa, eta haren eragiketak eta propietateak trebetasunez erabiltzea, eta horien bidez zenbakizko erlazio matematikoak, alfanumerikoak, geometrikoak, etab. Bai eta problemen ebazpenean ere.

1. Berdintza aljebraikoekin eragiketak egiten ditu, haien propietateak erabiliz.
2. Polinomioekin eta laburbidezko formulekin eragiketak egiten ditu.
3. Polinomio baten erroak kalkulatu eta metodo egokiena erabiliz faktorizatzen du. Ruffiniren metodoa aplikatzen du.
4. Adierazpen aljebraikoekin eragiketak egiten ditu, eta ahal bada sinplifikatu egiten ditu.
5. Zenbaki multzo batean egon daitezkeen erregulartasunak aurkitzen ditu, eta hautemandako erregulartasuna ahozko formula baten edo formula aljebraiko baten bidez adierazten du.

2. ESPAZIOA ETA FORMA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

Geometria analitiko lauko kontzeptuak eta prozedurak erabiltzea, funtzioak adierazteko eta irudiak, formak eta konfigurazio geometrikoak deskribatzeko eta analizatzeko.

1. Bektoreak adierazten ditu planoan.
2. Bektore baten modulua eta planoko bi punturen arteko distantzia kalkulatzeko.
3. Badaki zer esanahi duen zuzen baten maldak eta nola kalkula daitezkeen.
4. Zuzen baten ekuazioaren zenbait adierazpen dakizki eta azterketa analitikoan erabiltzen ditu. Paralelotasuna, elkarzutasuna eta intzidentzia.

3. ALDAKETAK, ERLAZIOAK, INFORMAZIOAREN TRATAERA ETA ZIURGABETASUNA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

Erlazio kuantitatiboak identifikatzea egoera batean, zer funtzio motaren bidez adieraz daitezkeen zehaztea.

1. Erlazio funtzional baten bidez deskriba daitezkeen magnitudeen arteko erlazioak identifikatzen eta azaltzen ditu, eta grafikoak dagozkien adierazpen aljebraikoekin lotzen ditu.

2. Bi magnituderen erlazioaren modelo azaltzen du eta grafikoki adierazten du, erlazio linealaren, koadratikoaren eta alderantzizko proportzionaltasunekoaren kasuetarako.
3. Datuak taulen eta grafiko bidez adierazten ditu, ardatz eta unitate egokiak erabiliz
4. Aipatutako funtzioen parametro bereizgarriak identifikatzen eta kalkulatzeko ditu.
5. Funtzio baten gorakortasuna edo beherakortasuna aztertzen du.
6. Grafiko baten edo taula bateko balioen portaera abiapuntu hartuta, aztertutako fenomenoari buruzko ondorioak arrazoituz azaltzen ditu.

**MATEMATIKARAKO KONPETENTZIA
(IRAKASKUNTZA APLIKATUETARA BIDERATUTA)
DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO LAUGARREN MAILA**

DIMENTSIOAK

1.KANTITATEA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

1. Zenbaki motak, haien eragiketak eta propietateak erabiltzea informazioa bildu, eraldatu eta trukatzeko, eta eguneroko bizitzarekin nahiz arlo zientifikoarekin lotutako problemak ebazteko.

1. Zenbaki motak (arruntak, osoak, arrazionalak eta irrazionalak) bereizten ditu, ze irizpideri jarraitu dion adierazten du, eta informazio kuantitatiboa behar bezala adierazteko eta interpretatzeko erabiltzen ditu.
2. Kalkuluak efikaziaz egiten ditu, berreketak barne.
3. Zenbaki motak alderatzen, ordenatzen, sailkatzen eta zenbakizko zuzenean adierazten ditu, zenbait eskala erabiliz. Idazkera zientifikoa erabiltzen du dagokien testuinguruetan.
4. Zenbait zenbaki mota dituzten denetarikoko problemak ebazten ditu.

2. Magnitude zuzenki eta alderantziz proportzionalen problemak ebaztea, ehunekoetatik eratorritako problemak zehaztasun handiagoz aztertuz.

1. Bi magnitude zuzenki edo alderantziz proportzionalak diren bereizten eta ebazten ditu eguneroko bizitzako egoeratan..
2. Zenbait erlazioren bidez adierazitako ehuneko baliokideak lotzen ditu; batekoak, ehunekoak, milakoak, etab.
3. Lotutako emaitzak interpretatu, soluzioa egiaztatu, eta egin ahal izan diren kalkuluerroneak edo interpretazio okerrak hautematen ditu.
4. Eguneroko bizitzako ehuneko erabilienak ezagutzen eta erabiltzen ditu: BEZa, euriborra, KPIa, etab.

3. Lehen eta bigarren mailako ekuazioak edo bi ezezaguneko ekuazio linealen sistemak planteatu eta ebatzi beharreko eguneroko bizitzako problemak ebaztea, ebazpen-algoritmoak trebetasunez aplikatuz.

1. Problemaren enuntziaturako egokiak diren ekuazioak planteatzen ditu, eta ezezagunak identifikatzen ditu.
2. Lehen eta bigarren mailako ekuazioak segurtasunez eta abileziaz sinplifikatzen eta ebazten ditu, algoritmo egokiak aplikatuz, bai eta bi ezezaguneko bi ekuazioren sistemak ere.
3. Lortutako emaitzak problemaren testuinguruan interpretatzen ditu eta egokitasuna balioesten du.

2. ALDAKETAK, ERLAZIOAK, INFORMAZIOAREN TRATAERA ETA ZIURGABETASUNA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

1. Bi aldagaien arteko erlazio kuantitatiboak identifikatzea, eta zer funtzio motak adieraz ditzakeen zehaztea eta analizatzea.

1. Erlazio funtzional baten bidez deskriba daitezkeen eta ingurune hurbilekoak diren magnitudeen arteko erlazioak identifikatzen eta azaltzen ditu.
2. Bi magnitudeen erlazioaren modeloa azaltzen du eta grafikoki adierazten du, erlazio linealaren eta koadratikoaren kasuetarako.
3. Funtzio horien parametro bereizgarriak identifikatzen eta kalkulatzen ditu.

2. Informazio jakin bat analizatzea, benetako egoerekin lotutako erlazio funtzionalak adierazten dituzten taulak eta grafikoak oinarri hartuta, eta haien portaerari, bilakaerari eta izan ditzaketen azken emaitzei buruzko informazioa lortzea.

1. Benetako zenbait egoerari buruzko tauletako eta grafikoetako datuak kritikoki interpretatzen ditu.
2. Datuak taulen eta grafikoen bidez adierazten ditu, ardatz eta unitate egokiak erabiliz.
3. Grafiko batetik ateratzen diren ezaugarri garrantzitsuenak deskribatzen ditu, aldagaiaren puntu-balioak edo tartek adieraziz.

4. Zenbait balio-taula eta haiei dagozkien grafikoak erlazionatzen ditu, kasu errazetan, eta zergatia azaltzen du.

3. Taula eta grafiko estatistikoak egitea eta interpretatzea, parametro estatistiko ohikoenak kalkulatzea.

1. Terminologia eta lexiko egokiak erabiltzen ditu, egoerak estatistikaren bidez deskribatzeko.
2. Taula eta grafiko estatistikoetako datuak kritikoki interpretatzen ditu.
3. Maiztasun-taulak egiten ditu, azterketa estatistiko baten lortutako datuak abiapuntu hartuta.
4. Datuak taula eta grafiko estatistikoen bidez adierazten ditu.
5. Datu-banaketa baten batez bestekoa eta desbideratze tipikoa kalkulatzeko eta interpretatzeko.

4. Zoriarekin eta probabilitatearekin lotutako egoerak eta fenomenoak bereiztea, probabilitate sinpleak eta konposatuak kalkulatzeko, eta probabilitateen kalkuluko kontzeptuak eta teknikak aplikatzea, eguneroko bizitzako egoerak eta problemak ebazteko.

1. Ausazko egoerak eta fenomenoak identifikatzen eta deskribatzen ditu.
2. Ausazko gertaerei probabilitateak esleitzen dizkie, esperimentu sinpleetan.
3. Laplaceren erregela aplikatzen du, zenbaketa-estrategia sinpleak erabiliz.
4. Gertaera konposatu errazen probabilitatea kalkulatzeko, zuhaitz-diagramak eta kontingentzia-taulak erabiliz batik bat.

HIZKUNTZA KOMUNIKAZIORAKO ETA LITERATURARAKO KONPETENTZIA DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO LAUGARREN MAILA (EUSKARA, GAZTELANIA, INGELESA)

EUSKARA ETA LITERATURA, ETA GAZTELANIA ETA LITERATURA

DIMENTSIOAK

1. DIMENTSIOA: ENTZUMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Ahozko ulermenaren ebaluazioan, testuak funtsezkoak dira. Testu horiek antolatzen dira erabilera-eremuen, testu-moten eta testu-generoen arabera.

Aukeratzen ditugun testu motak:

1. Deskribapena (ordutegiak, deskribapenak...)
2. Narrazioa (kontakizunak, albistek ...)
3. Azalpena (espplikazioak, oharrak, aurkezpenak...)
4. Argumentazioa (iragarkiak, debateak, zinema-kritikak ...)
5. Instrukzioa (arauak, errezetak, jarraibideak ...)
6. Transakzioa (mezuak, parte hartzeko programak, iritziak...)

Erabilera-eremuak	Generoak (testuak)
Pertsonen arteko harremanak	Mezuak, argibideak, arauak, oharrak, esperientzien kontakizunak, elkarrizketak, errezetak, aurkezpenak, testigantzak, kexak, kontsultak, inkestak...
Komunikabideak	Albistek, oharrak, elkarrizketak, publizitatea, kronikak, erreportajeak, iragarkiak, dokumentalak, debateak, efemerideak, liburuen aipamenak...
Akademikoak	Deskripzioak (akademikoak, teknikoak...), definizioak, biografiak, azalpenak, aurkezpenak, iritziak, argudioak, instrukzioak (makinen funtzionamendua, laborategikoak...), dekalogoak...
Literatura	Bertsoak, ipuinak, anekdotak, abestiak, antzezpenak, poesiak, kondairak, egunerokoak, memoriak, mitoak...

1.1 AHOZKO TESTUAREN ZENTZU OROKORRA ULERTZEA

Ahozko testuen zentzu orokorra ulertzea eta interpretatzea, bereziki, nolabaiteko konplexutasuna duten euskarri zein genero anitzeko ahozko azalpen- eta argudio-testuetan. Testu horiek erabilera-eremu hauetakoak izango dira: pertsonen arteko harremanak, komunikabideak eta ikaskuntza. Halaber, testu literarioak ere hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak. Testu horien ideia nagusiak eta bigarren mailakoak identifikatu eta testuaren egitura orokorra eraiki beharko da.

1. Ahozko testuaren zentzu orokorra antzematen du.
2. Ahozko testuaren gaiari igartzen dio, eta gai da izenburua jartzeko.
3. Ideia nagusiak eta bigarren mailakoak bereizten ditu.
4. Testuaren atal batzuk bereizten ditu.
5. Informazio-edukia laburbiltzen du gutxi gorabehera.

1.2 INFORMAZIO ZEHATZA HAUTATZEA

Informazio egokia eta datu esanguratsuak hautatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko azalpen- eta argudio- testuetan, proposatzen diren helburuei erantzuteko. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hizkuntzaren hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: pertsonen arteko harremanak, komunikabideak eta irakaskuntza. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai eta gaur egungo literaturakoak.

1. Entzundako informazioak aurkitu eta antolatzen ditu, bai eta testuko daturik garrantzitsu gehienak ere bere esperientziatik gertu ez dauden testuetan.
2. Proposatutako helburua betetzeko, informazio espezifikoak modu partzialean baliatzen du.

1.3 AHOZKO TESTUAREN KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ETA XEDEA ANTZEMATEA

Ahozko testuen xedea eta komunikazio-egoeraren elementuak identifikatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko azalpen- eta argudio- testuetan. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hizkuntzaren

hainbat erabilera-eremutatik hartukoak: pertsonen arteko harremanak, komunikabideak eta irakaskuntza. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Testuaren helburua identifikatzen du, bere esperientziatik gertuko testuetan ez bada ere.
2. Igorlearen asmoaz ohartzen da, testuko elementu esplizitu eta inplizituen bidez.
3. Testuaren igorlea eta hartzailea identifikatzen ditu hainbat testu motetan.
4. Zenbait ahozko testuren erabilera-eremua eta erregistroa antzematen du.

1.4. AHOZKO TESTUAREN EDUKIA BALIOETSI ETA INTERPRETATZEA

Ahozko testuen edukia kritikoki interpretatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko azalpen- eta argudio- testuetan. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: pertsonen arteko harremanak, komunikabideak eta ikaskuntzakoa. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Oso agerikoak diren Informazioak, iritziak, falaziak eta gertaerak bereizten ditu.
2. Inferentziak egiten ditu.
3. Norberaren ezagutzatik abiatuta, informazioaren garrantziaren balorazioa egiten du.
4. Adierazpen baztertzailak identifikatzen ditu.
5. Hedabideetako pertsuasio-testuen asmoak, tesiak eta argudioak identifikatzen ditu, testu errezetan eta bere esperientzietatik gertuko testuetan.
6. Hainbat motatako testuren edukiari buruzko hipotesiak egiten ditu.
7. Testuko elementu ez esplizituen esanahia interpretatzen ditu, testu errezetan eta bere esperientzietatik gertuko testuetan.

1.5. AHOZKO TESTUAREN FORMA BALIOETSI ETA INTERPRETATZEA

Ahozko testuen forma interpretatzea eta balioztatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko azalpen- eta argudio- testuetan. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: pertsonen arteko harremanak, komunikabideak eta ikaskuntzakoa. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Elementu ez-linguistikoaren esanahia interpretatzen du (isiluneak, keinuak, barreak, hasperenak, mintzaira...)
2. Hizkuntzaren erabilera-arauen ezagutza testu errazak eta hurbilak ulertzeko erabiltzen du.
3. Baliabide erretoriko edo estilistiko ohikoenak identifikatzen ditu.
4. Testuaren formari buruzko hipotesiak egiten ditu.
5. Testuaren lexikoa ulertzen du eta sinonimoak identifikatu ditzake.

2. DIMENTSIOA: IRAKURMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Ulermen idatziaren ebaluazioan testuak funtsezkoak dira. Testu horiek antolatzen dira erabilera-eremuen, testu-moten eta testu-generoen arabera.

Aukeratzen ditugun testu motak:

1. Deskribapena (liburuxkak, mapak, ordutegiak, deskribapenak ...)
2. Narrazioa (eleberri zatiak, kontakizunak, albisteak ...)
3. Azalpena (saiakera akademikoak, grafikoak, azalpen-testuak ...)
4. Argumentazioa (zuzendariari gutunak, iragarkiak, zinema-kritikak ...)
5. Instrukzioa (erregelamenduak, errezetak, jarraibideak ...)
6. Transakzioa (mezu elektronikoak, gutunak, foroak ...)

Erabilera- eremuak	Generoak (testuak)
Pertsonen arteko harremanak	Gutunak, mikro-blogak, arauak, argibideak, instrukzioak, dekalogoak, etiketak, netiketak, gonbidapenak, oharra, ordutegiak, agurrak, interneteko foroak, txatak, kexak, eskakizunak, erreklamazioak, iradokizunak, egiaztagiriak, deialdiak, gomendioak, ohiko galderak (faqs), izen emateak, menuak...
Komunikabideak	Liburuxkak, publizitatea, iragarkiak, albisteak, kartelak, iritzi-artikuluak, aktibitate-programak, katalogoak, liburuen aipamenak, artikulua informatiboak, horoskopoa, zuzendariari gutunak, editorialak, aitorpenak, erreportajeak, lehiaketen oinarriak, prentsa-oharrrak, bandoak...
Akademikoak	Deskripzioak (akademikoak, teknikoak...), instrukzioak, iradokizunak, dibulgaziozko testuak, definizioak, azalpenak, argudiatzeak, laburpenak, testu etenak (grafikoak, eskemak, mapa kontzeptualak, denbora-lerroak...), txostenak, biografiak, kontratuak, aurkibideak, bibliografiak, galdera-sortak, inkestak, aurkezpenak, sailkapenak, planifikazioak...
Literatura	Ipuinak, anekdotak, abestiak, antzezpenak, poesiak, kondairak, egunerokoak, memoriak, mitoak...
Lana	Kontratuak, lan-elkarrizketak, curriculum vitae, fakturak, aktak...

2.1. TESTUAREN ZENTZU OROKORRA ULERTZEA.

Testuen zentzu orokorra ulertzea eta interpretatzea, bereziki, nolabaiteko konplexutasuna duten azalpen- eta argudio-testuak, hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak. Testu horiek erabilera-eremu hauetatik hartuko dira: soziala, pertsonala, lanekoa, ikaskuntzakoa. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak. Testu horien ideia nagusiak eta bigarren mailakoak identifikatu eta testuaren egitura orokorra eraiki beharko da.

1. Testuaren zentzu orokorra ulertzen du.
2. Testuaren gaiari igartzen dio, eta gai da izenburu egokia jartzeko.
3. Ideia nagusiak eta bigarren mailakoak bereizten ditu.
4. Testuaren egiturako atal nagusiak ezagutzen ditu.
5. Testuaren zentzu orokorra laburtzen du.

2.2. INFOMAZIO ZEHATZA HAUTATZEA

Testu idatzietan Informazio egokia eta datu esanguratsuak hautatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten azalpen- eta argudio- testuetan, proposatzen diren helburuei erantzuteko. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hizkuntzaren hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: soziala, pertsonala, lanekoa, ikaskuntzakoa. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Proposatutako helbururako informazio egokiak eta datu garrantzitsuenak topatzen eta antolatzen ditu.
2. Proposatutako helburua betetzeko, informazio zehatza modu partzian baliatzen du, hainbat motatako testuetan.

2.3. TESTUAREN KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ETA XEDEA ANTZEMATEA

Testu idatzien xedea eta komunikazio-egoeraren elementuak identifikatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten azalpen- eta argudio- testuetan. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hizkuntzaren hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: soziala, lanekoa, ikaskuntzakoa. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Testuaren komunikazio-helburua identifikatzen du hainbat motatako testuetan.
2. Igorlearen asmoaz ohartzen da, testuko elementu esplizitu eta inplizituen bidez.
3. Komunikazio-egoeren elementuak identifikatzen ditu.
4. Erabilera-eremua identifikatzen du hainbat motatako testuetan.
5. Testuen generoa identifikatzen du hainbat motatako testuetan.

2.4. TESTUAREN EDUKIA BALORATU ETA INTERPRETATZEA

Idatzizko testuen edukia kritikoki interpretatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko azalpen- eta argudio- testuetan. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: soziala, pertsonala, lanekoa, ikaskuntzakoa. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Informazioak, iritziak eta gertaerak bereizten ditu hainbat motatako testuetan.
2. Testuaren elementu implizituak inferitzen ditu.
3. Adierazpen diskriminatzaileak ezagutzen eta kritikoki balioesten ditu.
4. Testuaren edukiari buruzko hipotesiak egiten ditu.
5. Norberaren ezagutzatik abiatuta, testu literarioen edukia partzialki baloratzen du.

2.5. TESTUAREN FORMA BALIOETSI ETA INTERPRETATZEA

Idatzizko testuen forma interpretatzea, bereziki nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko azalpen- eta argudio- testuetan. Testu horiek hainbat euskarritan agertutakoak eta genero askotarikoak izango dira, eta hainbat erabilera-eremutatik hartuko dira: soziala, pertsonala, lanekoa, ikaskuntzakoa.. Halaber, testu literarioak hartuko dira, bai literatura klasikokoak, bai gaur egungo literaturakoak.

1. Testuaren elementu ez-linguistiko batzuen zentzua ezagutzen eta balioesten du: ortotipografikoak, ikonikoak eta ikus-entzunezkoak.
2. Testuaren elementu linguistikoaren zentzua ezagutzen eta balioesten du.
3. Testuaren hiztegi espezifikoak ulertzen eta aztertzen du.
4. Testua ulertzeko ezagutza linguistikoak erabiltzen ditu.

3. DIMENTSIOA: IDAZMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Ikasleek idatzitako testuak aurrerago azaltzen diren ebaluazio-irizpideen bidez ebaluatuko dira. Testuak norberaren esperientzia pertsonatik edo akademikotik gertukoak izan daitezke, eta kokatuko dira behean dagoen koadroko erabilera-esparruetan. Koadro horretan ere, testu-generoen adibideak adierazten dira:

Erabilera-eremuak	Generoak (testuak)
Pertsonen arteko harremanak	Gutunak, instrukzioak, gonbidapenak, deiak, oharrak, gomendioak, ordutegiak, errezetak, menuak, elkarrizketak...
Komunikabideak	Publizitatea, albisteak, elkarrizketak, informazio meteorologikoa, kartelak, aktibitate-programak, informazio-liburuxkak, katalogoak, liburu-aipamenak, artikuluko informatiboak...
Akademikoak	Deskripzioak, instrukzioak (nola dabilen aparatu bat...), azalpenak, argudioak, laburpenak, definizioak, txostenak, grafikoak, eskemak, biografiak...
Literatura	Poesiak, egunerokoak, ipuin laburrak, sketchak, ipuinak, komikiak...

3.1 TESTU IDATZIAK EGITEKO KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK KONTUAN IZATEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testu idatziak egiteko testuinguru-elementuak kontuan izatea. Testu horiek hizkuntzaren hainbat erabilera eremutakoak izango dira, gaurkotasun sozial, politiko edo kulturalerako gaiei buruzkoak, eta arreta berezia eskainiko zaie azalpen- eta argudio-testuei, eta kontuan izanda testuinguruaren elementuak.

1. Gehienetan komunikazio-egoeraren elementuak kontuan hartzen ditu.
2. Proposatutako agindua kontuan hartzen du ia alderdi guztietan.
3. Eskatutako testu generoa errespetatzen du oro har.
4. Erregistroa komunikazio-egoerara egokitzen da, nahiz eta testu osoan ez izan.

3.2 IDATZIZKO TESTUAK SORTZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testu idatziak egitea, hizkuntzaren hainbat erabilera eremutako testuen diskurtso-elementu, elementu morfosintaktiko eta lexikoak kontuan hartuta. Testuak gaurkotasun sozial, politiko edo kulturalerako gaiei buruzkoak izango dira, eta arreta berezia eskainiko zaie azalpen- eta argudio-testuei.

1. Gaia behar bezainbeste eta egoki garatzen du.

2. Testua kohesionatzeko ohiko lokailuetako batzuk erabiltzen ditu.
3. Hiztegi ugaria eta gaiari egokitua erabiltzen du.
4. Oro har, arau gramatikal, lexiko eta ortografikoak errespetatzen ditu.
5. Oro har, testua argi eta ordenatua aurkezten du.
6. Diskriminazio-adierazpenak erabiltzea saihesten du.

DBHko 4. MAILARAKO MARKOA. ATZERRIKO HIZKUNTZA

Kompetenziaren ebaluazioan testuak funtsezkoak dira. Ahozko eta idatzizko testu horiek antolatzen dira erabilera-eremuen, testu-moten eta testu-generoen arabera.

Erabilera-eremuak

- Pertsonen arteko harremanak
- Komunikabideak
- Akademikoa
- Literatura

Testu-motak

1. Deskribapena (ordutegiak, liburuxkak, mapak, deskribapenak...)
2. Narrazioa (kontakizunak, albisteak, eleberri zatiak...)
3. Azalpena (esplikazioak, oharra, aurkezpenak, azalpen-testuak...)
4. Argumentazioa (iragarkiak, debateak, zinema-kritikak...)
5. Instrukzioa (arauak, errezetak, jarraibideak...)
6. Transakzioa (mezuak, parte hartzeko programak, iritziak, gutunak, foroak...)

Generoak: dimentsio bakoitzean zehaztuko dira.

1. DIMENTSIOA. ENTZUMENA

Hurrengo irizpideak honelako ahozko testuak ulertzeko aplikatuko dira: luzera erdikoak, testuinguruan jarriak eta ongi egituratuak, hainbat generotakoak eta hainbat euskarritan, argi eta astiro edo ez oso bizkor ahoskatuak eta artikulatuak, eguneroko gaiei buruzkoak, ohiko edo ez hain ohiko egoeretan.

Esparrua	Testuak
Pertsonen arteko harremanak	Mezuak, argibideak, arauak, oharrak, esperientzien kontakizunak, elkarrizketak, bideo-errezetak, aurkezpenak, testigantzak, kexak, kontsultak, inkestak, ...
Komunikabideak	Albisteak, oharrak, elkarrizketak, publizitatea, kronikak, erreportajeak, iragarkiak, dokumentalak, eztabaidak, efemerideak, liburuen erreseñak, trailerrak, ...
Akademikoa	Lanen aurkezpenak, deskribapenak (akademikoak, teknikoak), definizioak, biografiak, azalpenak, aurkezpenak, iritziak, argudioak, jarraibideak (makinen ibilera, laborategikoak...), dekalogoak, ...
Literatura	Kontakizunak, pasadizoak, abestiak, antzezpenak, poemak, kondairak, egunerokoak, oroitzapenak, mitoak, ...

1.1. ZENTZU OROKORRA ULERTZEA

Ahozko testuetan zentzu orokorra ulertzea, komunikazio egoeran agertzen diren elementu linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, soinuak, keinuak...) kontuan hartuz.

1. Testuaren gaia identifikatzen du, ohikoa denean eta izenburu egokia aukeratzen du.
2. Testuaren zentzu orokorra ulertzen du, eremu hurbiletakoa denean.
3. Testuaren ideia nagusiak eta bigarren mailakoak identifikatzen ditu, eremu hurbiletakoa denean.
4. Testuaren barruko sekuentzia identifikatzen du testua sinplea denean.
5. Testuaren edukiaren laburpena identifikatzen du, testua sinplea denean.

1.2. BERARIAZKO INFORMAZIOA ULERTZEA

Ahozko testuetan berariazko informazioa ulertzea, komunikazio egoeran agertzen diren elementu linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, soinuak, keinuak...) kontuan hartuz.

1. Eskatutako informazio zehatz eta garrantzitsu gehiena erazten du.
2. Informazioa erregistratzen du datuen bilketarako hainbat sistema erabiliz.
3. Maiz erabiltzen diren hitzak eta zenbait esamolde antzematen ditu.
4. Maiz erabiltzen diren hitzen eta esamolde batzuen zentzua ondorioztatzen du testuingurutik edo testutik.

1.3 XEDEA ETA KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ANTZEMATEA

Ahozko testuen xedea eta komunikazio egoeraren elementuak antzematea, elementu linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, soinuak, keinuak...) kontuan hartuz.

1. Generoa edo testu mota identifikatzen du, testua ohikoa denean.
2. Erabilpen eremua antzematen du testua ohikoa denean.
3. Igorlea antzematen du testua ohikoa denean.
4. Hartzailea antzematen du testua ohikoa denean.
5. Testuaren xedea identifikatzen du testua oso ohikoa denean.

1.4. EDUKIA INTERPRETATZEA

Ahozko testuen edukia aurretiazko ezagupenetan oinarriturik interpretatzea, komunikazio egoeran agertzen diren elementu linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, soinuak, keinuak...) kontuan hartuz.

1. Testuaren edukiari buruz inferentziak egiten ditu.
2. Lehendik dakienean oinarrituta, testuaren zati baten edukia interpretatzen du.
3. Testuaren osagai linguistiko errazen eta osagai ez-linguistikoen esanahia interpretatzen ditu.

1.5. ATZERRIKO HIZKUNTZAREN ERABILERAREN EZAGUPENAK ERABILTZEA

Behaketa eta hausnarketaren bidez, atzerriko hizkuntzaren erabileraren inguruan ikasitako ezagupenak erabiltzea, ulermen arazoei irtenbidea emateko.

1. Osagai gramatikal errazak erabiltzen ditu.
2. Hiztegi arrunta ahoskeragatik bereizten du.

2. DIMENTSIOA. IRAKURMENA

Hurrengo irizpideak honelako idatzizko testuak ulertzeko aplikatuko dira: lexiko nahiz egitura aberasduak, hainbat generotakoak eta euskarri ezberdinetan.

Esparrua	Testuak
Pertsonen arteko harremanak	Posta-mezuak, elkarrizketak, microblog-ak, arauak, fakturak, argibideak, jarraibideak, dekalogoak, etiketak, netiketak, gonbidapenak, oharra, ordutegiak, elkarrizketak, agurrak, internet foroak, txatak, kexak, eskabideak, erreklamazioak, iradokizunak, bertaratze-agiriak, curriculum vitae-ak, deialdiak, aktak, gomendioak, maiz egiten diren galderak (faqs), onarpenak, kontratuak, izena emateko orriak, menuak...
Komunikabideak	Foiletoak, publizitatea, iragarkiak, albisteak, elkarrizketak, kartelak, infografiak, iritzi artikulua, ekintza programak, katalogoak, aipamenak, informazio artikulua, web orrialdeak, horoskopoa, zuzendariari gutunak, editorialak, deklarazioak, erreportaiak, lehiaketa-oinarriak, prentsa-oharrak, bandoak...
Akademikoa	Deskribapenak (akademikoak, teknikoak), jarraibideak, iradokizunak, dibulgaziozko testuak, definizioak, azalpenak, argudioak, laburpenak, testu ez jarraiak (grafikoak, eskemak, kontzeptu-mapak, denbora-lerroak), txostenak, biografiak, kontratuak, aurkibideak, bibliografiak, galdetegiak eta inkestak, aurkezpenak, sailkapenak, planifikazioak...
Literatura	Kantak, olerkiak, kontakizunak, antzerki gidoiak, kondairak, komikiak, egunekoak, pasadizoak, efemerideak, alegiak, mitoak, aipuak...

2.1. ZENTZU OROKORRA ULERTZEA

Idatzizko testuetan zentzu orokorra ulertzea, komunikazio egoeran agertzen diren osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Testuaren gaia identifikatzen du, ohikoa denean eta izenburu egokia aukeratzen du.
2. Testuaren zentzu orokorra ulertzen du, eremu hurbiletakoa denean.
3. Testuaren ideia nagusiak eta bigarren mailakoak identifikatzen ditu, eremu hurbiletakoa denean.
4. Testuaren barruko sekuentzia identifikatzen du.
5. Testuaren edukiaren laburpena identifikatzen du.

2.2. BERARIAZKO INFORMAZIOA ULERTZEA

Idatzizko testuetan berariazko informazioa ulertzea, komunikazio egoeran agertzen diren osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Eskatutako informazio zehatz eta garrantzitsu gehiena erazten du.
2. Informazioa erregistratzen du datuen bilketarako hainbat sistema erabiliz.
3. Maiz erabiltzen diren hitzak eta zenbait esamolde antzematen ditu.
4. Maiz erabiltzen diren edo berariazkoagoak diren hitz eta esamoldeen zentzua ondorioztatzen du testuingurutik edo testutik.

2.3 XEDEA ETA KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ANTZEMATEA

Idatzizko testuen xedea eta komunikazio egoeraren elementuak antzematea, osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Generoa edo testu mota identifikatzen du, testua ohikoa denean.
2. Erabilpen eremua antzematen du testua ohikoa denean.
3. Igorlea antzematen du testua ohikoa denean.
4. Hartzailea antzematen du testua ohikoa denean.
5. Testuaren xedea identifikatzen du testua oso ohikoa denean.

2.4. EDUKIA INTERPRETATZEA

Idatzizko testuetan edukia aurretiazko ezagupenetan oinarriturik interpretatzea, komunikazio egoeran agertzen diren osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. -Testuaren edukiari buruzko inferentziak egiten ditu.
2. Lehendik dakienean oinarrituta, testuaren zati baten edukia interpretatzen du.
3. Ikaslearen esperientziatik hurbil dauden testuetan, osagai linguistikoen eta ez-linguistikoen esanahia interpretatzen du.
4. Ikaslearen esperientziatik oso hurbil dauden testuetan, elementu ez esplizituak ondorioztatzen ditu.
5. Agerikoak diren adierazpen baztertzaleez ohartzen da.

2.5. ATZERRIKO HIZKUNTZAREN ERABILERAREN EZAGUPENAK ERABILTZEA

Behaketa eta hausnarketaren bidez, atzerriko hizkuntzaren erabileraren inguruan ikasitako ezagupenak erabiltzea, ulermen arazoei irtenbidea emateko.

1. Osagai gramatikal errazak erabiltzen ditu.
2. Hiztegi arrunta morfologiagatik bereizten du.